

ПРО РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ У ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Кримінальна субкультура як певна система цінностей злочинного світу підтримується професійними злочинцями, членами організованих злочинних груп, злочинними авторитетами, особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі у виправно-трудовах установах. Вона існує в певних злочинних об'єднаннях (мікрогрупах), у яких формуються і діють так звані мінікультурні регулятори і норми поведінки (своєрідні погляди, звичаї, права і обов'язки, стереотипи поведінки, система заохочень і стягнень, міри покарання для порушників тощо). Кримінальна субкультура є невід'ємним елементом стійкої протиправної поведінки, яка залежить від низки обставин:

- в умовах свободи: чим жорсткіші форми соціального контролю і оперативніше працюють правоохоронні органи, тим більш глибокою і потайною стає кримінальна субкультура злочинців;
- в умовах позбавлення волі: чим суворіше режим відбування покарання, тим яскравіше виражена кримінальна субкультура засуджених.

Кримінальна субкультура перебуває в стані постійного протиріччя і протистояння щодо пануючих у суспільстві соціальних і правових норм. Вона заснована на тому, що особа ізольовано розвивається в соціально-психологічному плані в групі, яка має стійку систему антисуспільних настанов, цінностей і норм у вигляді певних традицій, не сприймаючи при цьому (або сприймаючи в перекрученому вигляді) систему позитивних соціальних цінностей і норм культури суспільства у цілому. Потрапивши у злочинну групу і сприйнявши її

субкультуру, особа звільняється від соціальних заборон, а нерідко їх порушення не тільки схвалюється, а й є однією із норм кримінальної субкультури.

Слід зазначити, що виникнення і розвиток традицій та звичаїв серед членів суспільства, пов'язані з конкретною діяльністю і в залежності від її спрямованості поділяються на позитивні (обумовлені соціально-корисною, позитивною діяльністю людей) і негативні (виникли внаслідок негативної, засуджуваної діяльності). Якщо позитивні традиції і звичаї впливають практично на всі сфери життєдіяльності, негативні стимулюють тільки окремі сторони, зазвичай ті, що пов'язані з неприйняттям позитивних здобутків, затримуючи при цьому розвиток всього комплексу соціально-позитивної діяльності.

У літературі вказується, що у змістовному розумінні традиція приписує, що саме необхідно закріпити і зберегти з метою відтворення, а звичай – як саме закріпити і зберегти. З цього випливає, що змістом традиції є правило поведінки, а змістом звичаю – принцип поведінки. Таким чином, традиція у кримінальній субкультурі як правило поведінки в цілому обумовлює її як протиправне антисуспільне явище, що протирічить позитивним моральним основам у суспільних відносинах. Звичай же у злочинній субкультурі відіграє роль закріплення цього антисуспільного правила шляхом регламентації відповідної антисуспільної поведінки.

Невід'ємними елементами кримінальної субкультури є також особливі мова (жаргон), жести, пісні, музика, татуювання, системи таємного зв'язку та ін.

Кримінальний жаргон є відносно самостійною частиною кримінальної субкультури. Він енергійно розвивається і поповнюється новими словами – жаргонізмами. У зв'язку зі змінами в соціально-економічному розвитку в країні проходить не тільки трансформація, вдосконалення і поява нових значень існуючих жаргонізмів, а і поява нових слів і висловів, поповнення кримінального жаргону запозиченими словами

іншомовного походження. Кримінальний жаргон став не тільки засобом спілкування злочинців, його вплив відчувається і в повсякденному житті: кримінальними жаргонізмами переповнено мову багатьох народних обранців і деяких “телезірок”, з телевізійних екранів та сторінок газет і журналів журналісти сиплять “фенею”, на всю країну лунають пісні, що прославляють “блатну честь”. Наприклад, в м. Харкові недавно з’явилась нова радіостанція “Шансон”, на хвилях якої лунають переважно музичні твори цього жанру. Проте, не заперечуючи і навіть підтримуючи ідею розвитку такого музичного напрямку, зазначимо, що досить часто на хвилях цього радіо лунають твори, які більшою мірою присвячені “романтиці” злочинного способу життя або навіть окремим “видатним” злочинцям.

Все це поодиночі і загалом призводить до подальшого проникнення в повсякденне життя суспільства, свідомість людей певних елементів кримінальної субкультури, сприяє руйнуванню здобутків багатовікового культурного розвитку, занепаду моралі, правовому нігілізму тощо.

Ще одним проявом кримінальної субкультури є нанесення на тіло татуювань кримінального змісту. Як і володіння жаргоном, це характеризує внутрішній світ особи, ставлення до моральних цінностей, інформує про злочинну “кваліфікацію”, кількість засуджень до позбавлення волі, про місце в неформальній кримінальній стратифікації. Деякі татуювання видають приналежність носія до певної касти злочинців – убивць, грабіжників, хуліганів, наркоманів та інших.

Тобто можна припустити, що окрім комунікативної функції знання кримінально-злочинського жаргону і нанесення специфічних кримінально-субкультурних татуювань, ці відзнаки злочинного світу відіграють роль засобів самоусвідомлення, самоствердження, адаптації і самовираження злочинців, ототожнення їх з певною групою злочинців як в місцях позбавлення волі, так і в суспільстві.

Закріплення особою кримінальної мотивації поведінки проходить у межах загального процесу соціалізації. Однак при сприйнятті злочинного способу життя особа переходить на його інший рівень, норми якого потребують входження особи в злочинне середовище, призвичаювання до нього, закріплення кримінальних ролей і функцій. Цей процес можна сміливо назвати процесом кримінальної соціалізації, одним із обов'язкових елементів якого є визнання, засвоєння, підтримка та пропаганда кримінальної субкультури.

Таким чином, норми кримінальної субкультури зберігають у злочинності стабільність, здатність до відтворення, укріплюють її (злочинність) в боротьбі з соціальним впливом, сприяють залученню до злочинного світу все нових членів. Живучість кримінально-злочинських традицій головним чином обумовлена їх постійним впливом на свідомість злочинців, відбиваючись в якій вони стають частиною кримінальної субкультури. Через індивідуальне сприйняття кримінальні субкультурні традиції і звичаї виступають міцним "закріплювачем" негативних суб'єктивних настанов особи.

Вважаємо, що держава повинна це визнати та прийняти дійові заходи щодо знищення кримінальної субкультури.